

19 maart 2021

Paragraaf

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Risicobeheersing

Door inzicht in de risico's is de organisatie in staat om op verantwoorde wijze besluiten te nemen, zodat de risico's nu en de risico's die gerelateerd zijn aan toekomstige activiteiten, in verhouding staan tot de vermogenspositie van de organisatie. Om inzicht in de risico's te verkrijgen, worden er risico-inventarisaties uitgevoerd. De inventarisatie wordt gedurende het jaar bijgewerkt. Hieronder wordt verslag gedaan van de resultaten van de meest recente risico-inventarisatie om een zo actueel mogelijk beeld te geven. Op basis van de geïnventariseerde risico's is de benodigde weerstandscapaciteit berekend. Dit wordt afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit om het weerstandsvermogen van Gooise Meren te berekenen.

Risicoprofiel

Om de risico's van Gooise Meren in kaart te brengen, is een risicoprofiel opgesteld. Dit risicoprofiel is tot stand gekomen met behulp de applicatie NARIS® (NAR Risicomanagement Informatie Systeem), waarmee risico's systematisch in kaart zijn gebracht en beoordeeld. In totaal zijn 112 grote risico's in beeld gebracht. De geïnventariseerde risico's zijn in klassen ingedeeld en geplaatst in een risicokaart. De risicokaart geeft inzicht in de spreiding van de risico's naar kans en gevolg. De nummers in de risicokaart corresponderen met de aantallen risico's die zich in het desbetreffende vak van de risicokaart bevinden. Een risico dat in het groene gebied zit, vormt geen direct gevaar voor de continuïteit van de organisatie. Een risico dat een score heeft in het oranje gebied, vraagt om aandacht. Een risico met een risicoscore in het rode gebied vereist directe aandacht om te voorkomen dat de continuïteit van de organisatie wordt bedreigd. Preventieve of reducerende maatregelen kunnen de kans of het gevolg terugbrengen naar een niveau dat een meer acceptabele waarde heeft.

Financieel

$x > € 1.000.000$	1	2	3	2	1
$€ 500.000 < x < € 1.000.000$	1	3	4	2	2
$€ 100.000 < x < € 500.000$	2	7	18	10	8
$€ 10.000 < x < € 100.000$	3	8	11	4	4
$x < € 10.000$		1			
Geen financiële gevolgen of PM	4	5	3	1	2
Kans	1%	10%	25%	50%	75%

In onderstaand overzicht zijn tien risico's gepresenteerd, die de hoogste bijdrage hebben aan de benodigde weerstandscapaciteit. In deze tabel leest u een korte omschrijving van het risico, een beschrijving van het verwachte financiële gevolg en het percentage dat aangeeft hoeveel procent dit risico bijdraagt aan het verwachte totale financiële gevolg (€ 9.494.497 zie 'Benodigde weerstandscapaciteit'). Dit zijn dus de tien risico's die mogelijk de grootste verwachte financiële impact hebben. In de laatste kolom is aangegeven of het risico ten opzichte van de laatste gepresenteerde stand (Programmabegroting 2021) nieuw (N) of ongewijzigd (O) is in de top 10. De stand van de laatste risico-inventarisatie wordt gebruikt om een zo actueel mogelijk beeld te geven.

Ten opzichte van de risico-inventarisatie bij de Programmabegroting 2021 is de totale financiële (maximale) impact van de financiële risico's toegenomen van € 42.638.450 naar € 45.627.450.

Nr.	Risico	Financieel gevolg	Invloed	
1	Krijgsman: Door de KNSF is een arbitragezaak aangespannen over een aantal onderdelen van de Vaststellingsovereenkomst (VOK) die de gemeente en de KNSF/ Krijgsman in 2014 hebben gesloten. De arbitragezaak is nog lopende. De Gemeenteraad zal over de stand van zaken vertrouwelijk worden geïnformeerd.	Hogere uitgaven en mogelijke budgetoverschrijding.	16.8%	O
2	Pandemie COVID-19: De coronacrisis heeft een grote impact op de gemeentelijke financiën, maar de hoogte ervan is nog onzeker. Op basis van een impactanalyse zijn er diverse risico's van de coronacrisis doorgerekend. Financiële risico's aan de opbrengstenkant: vermindering parkeergelden, mislopen van leges, toeristenbelasting en precario. Financiële risico's aan de kostenkant: hogere uitgaven bij de inkomensondersteuning (uitkeringen) en in het Sociaal domein.	Verminderde inkomsten en verhoogde uitgaven	15,6%	O
3	Project Crailo: Het niet behalen van een positief resultaat van de grondexploitatie. Totale risico afgeleid uit de risicoanalyse van de grondexploitatie (maart 2021) en gecorrigeerd voor het deel van Gooise Meren in de Crailo B.V. (45%).	Verminderde inkomsten en verhoogde uitgaven	5,8%	O
4	Juridische procedures en behandelen WOB-verzoeken	Hogere uitgaven en mogelijke budgetoverschrijding. Extra beslag op ambtelijke organisatie en rechtzaakkosten	4%	O
5	WIKRO leiding: Claim van AGV wordt door de rechter toegewezen en de gemeente is aansprakelijk voor vertragingsschade	Claim, vertragingsschade	2,9%	O
6	Aanbestedingen/Contractmanagement: Het niet of niet zorgvuldig doorlopen van aanbestedingen en managen van contracten.	Onrechtmatigheden, onderbenutting contracten, claims	2,6%	O

Nr.	Risico	Financieel gevolg	Invloed	
7	Jeugd: De verwachting is een toename van de uitgaven voor individuele jeugdhulp, vanwege een stijging van de vraag. Deze stijging kent verschillende oorzaken: - een toename van het aantal jeugdigen dat jeugdhulp ontvangt in lijn met de trend van de afgelopen jaren; - een toename van de kosten per jeugdige door inzet van zwaardere en dus duurdere vormen van jeugdhulp (o.a. Verblijf); - uitstroom uit jeugdhulp die achterblijft bij de instroom, doordat jeugdigen steeds langer jeugdhulp ontvangen. De verwachting is ook dat de coronapandemie meer problematiek bij jeugdigen en in gezinnen veroorzaakt. Dat is, los van bovenstaande oorzaken, een extra impuls voor de vraag naar jeugdhulp.	Hogere uitgaven en mogelijke budgetoverschrijding.	2,1%	O
8	Wmo: Sinds de invoering van het abonnementstarief (vaste lage eigen bijdrage ongeacht duur en omvang hulp- en ondersteuning) ontvangen gemeenten minder eigen bijdragen. Daarnaast heeft het abonnementstarief een aanzuigende werking bij vooral de huishoudelijke hulp. Verder is er toename van Wmo-kosten door: - een autonome groei a.g.v. vergrijzing - een hogere instroom a.g.v. ambulantisering en kortdurende opnames in ziekenhuizen waardoor inwoners eerder naar huis gaan en een beroep doen op de Wmo - hogere instroom jongvolwassen (20 tot 40 jaar) door geen perspectief op werk.	Hogere uitgaven en mogelijke budgetoverschrijding. Het kabinet stelt geen middelen beschikbaar om dit financieel te compenseren, wel is over een periode van 3 jaar een monitor ingesteld.	1,7%	O
9	GNR: Mogelijke uittreding Amsterdam en provincie Noord-Holland	Verhoging van de uitgaven door een stijging van het financiële aandeel van Gooise Meren	1,9%	O
10	Volgt: Cyber/beheerplannen			O

Toelichting grootste wijzigingen top 10

Voorgedaan risico:

- **Pandemie Covid-19:** (zie ook de aparte paragraaf Covid-19): In voortgangsverslagen zijn de financiële gevolgen van de crisis voor 2020 gepresenteerd. Te zien was dat we extra kosten maakten voor uitkeringen voor levensonderhoud van zelfstandigen die in de financiële problemen zitten (Tozo regeling). Maar we hadden ook minder belastinginkomsten, bijvoorbeeld de toeristenbelasting, reclamebelasting of precariobelasting.
In veel gevallen staan hier vergoedingen tegenover van het Rijk. In een aantal gevallen voor 100%, zoals Tozo. Door de ruime vergoedingen van het Rijk is er relatief weinig financiële impact in 2020 voor de gemeente.
Daarnaast heeft de gemeente ook eigen beleidskeuzes gemaakt in het financieel ondersteunen van bijvoorbeeld maatschappelijke organisaties.
Het beeld is nu dat het coronavirus ook in 2021 nog veel invloed zal hebben. Ondanks de ruime vergoedingen van het Rijk in 2020 is het niet zeker dat dit ook in 2021 zal blijven. Ervan uitgaande dat we het komende half jaar nog zeker te maken hebben met gevolgen van de coronacrisis, is de verwachting dat veel van de gemelde coronarisco's in 2020 zich ook in 2021 zullen manifesteren. Denk aan de verminderde parkeeropbrengsten, de terugloop van marktgelden, tekorten in de culturele- en sportsector, afname legesopbrengsten paspoorten en rijbewijzen etc. De onzekerheden zijn groot en daardoor blijven de financiële risico's ook groot.
- **Sociaal domein:** Ook in 2020 is het noodzakelijk geweest om de budgetten voor Wmo en Jeugd bij te stellen. Veroorzaakt door meer begeleiding Wmo en een stijging van voorzieningen Huishoudelijke hulp als gevolg van de aanzuigende werking abonnementstarief. De overschrijding op het budget Jeugd wordt veroorzaakt door een toename van het aantal jongeren dat een beroep doet op de Jeugdwet. Daarnaast hebben deze jongeren steeds vaker zwaardere en duurdere vormen van hulp en ondersteuning nodig.

Uit de top 10:

- **Gooiberg:** Eigenaren van woningen op Gooiberg doen bij verkoop van hun woning een beroep op de overeenkomst die ze hebben met de gemeente. Door de huidige hoge huizenprijzen en het kleine aantal verkopen per jaar van woningen met een overeenkomst, wordt het financiële risico lager ingeschat en valt het buiten de top 10.

Weerstandsvermogen

Benodigde weerstandscapaciteit

Op basis van de ingevoerde risico's is een Monte-Carlo risicosimulatie uitgevoerd. Deze simulatie berekent duizenden keren per risico het gevolg maal de kans. De risicosimulatie wordt toegepast, omdat het reserveren van het maximale risicobedrag ongewenst is. De risico's zullen immers niet allemaal tegelijk en in hun maximale omvang optreden. Uit de simulatie volgt dat bij een betrouwbaarheidspercentage van 90% alle risico's kunnen worden afgedekt met een bedrag van € 9.494.497.

Beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit van gemeente Gooise Meren bestaat uit het geheel aan middelen dat de organisatie daadwerkelijk beschikbaar heeft om de risico's in financiële zin af te dekken. De samenstelling en omvang van de beschikbare weerstandscapaciteit is in de onderstaande tabel opgenomen. In totaal een bedrag van € 40.001.454.

Beschikbare weerstandscapaciteit	2021
Algemene reserve per 31 december 2020	€ 32.235.832
Vrije besteedbare bestemmingsreserves	€ 7.715.621

Stelpost onvoorzien	€ 50.000
Onbenutte belastingcapaciteit	pm
Totale weerstandscapaciteit (excl. onbenutte belastingcapaciteit)	€ 40.001.454

Ratio weerstandsvermogen

Om te bepalen of het weerstandsvermogen toereikend is, moet de relatie worden gelegd tussen de benodigde weerstandscapaciteit (financieel gekwantificeerde risico's) en de beschikbare weerstandscapaciteit (reserves). De relatie tussen beide componenten, ook wel 'weerstandsratio', wordt in onderstaande figuur weergegeven, waarbij het van belang is dat de beschikbare capaciteit groter is dan de benodigde capaciteit.

Grafiek volgt

Om te weten of de berekende ratio een 'uitstekend' of 'onvoldoende' vermogen aangeeft, wordt onderstaande normtabel gebruikt van de Universiteit Twente. De ratio van Gooise Meren valt in klasse A. Dit duidt op een uitstekend weerstandsvermogen.

Waarderingscijfer	Ratio	Betekenis
A	>2.0	uitstekend
B	1.4-2.0	ruim voldoende
C	1.0-1.4	voldoende
D	0.8-1.0	matig
E	0.6-0.8	onvoldoende
F	<0.6	ruim onvoldoende

Kengetallen

Verloop van de kengetallen	Rekening 2018	Begroting 2019	Reken
netto schuldquote	64,7%	69,0%	
netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	71,2%	68,9%	
solvabiliteitsratio	26,1%	26,2%	
structurele exploitatieruimte	2,6%	-0,7%	
grondexploitatie	1,0%	1,1%	
belastingcapaciteit	104,2%	105,6%	

De hieronder gebruikte categorieënindeling voor de financiële kengetallen wordt gehanteerd door de provincie. Dit is gebaseerd op de signaleringswaarden, zoals die bij stresstesten voor 100.000+ gemeenten worden gehanteerd.

Netto gecorrigeerde schuldquote

Netto gecorrigeerde schuldquote (= schuldlast ten opzichte van eigen middelen). De nettoschuld betreft de totale schuldlast (aangegane leningen). De schuldlast verminderd met alle doorgeleende/verstrekke leningen leidt tot een gecorrigeerde nettoschuld.

Categorie A = kleiner dan 90% het minst risicovol

Categorie B = 90-130% matig risico

Categorie C = groter dan 130% zeer risicovol

Toelichting:

De netto schuldquote valt in 2020 onder categorie A, minst risicovol. De realisatie van investeringen is, mede door de corona crisis, achtergebleven op de planning.

Solvabiliteit

Solvabiliteitsratio (= in hoeverre is de gemeente in staat om aan haar financiële verplichtingen te voldoen).

Categorie A = groter dan 50% het minst risicovol

Categorie B = 20-50% matig risico en

Categorie C = kleiner dan 20% zeer risicovol

Toelichting:

De ratio valt onder matig risico.

Structurele exploitatieruimte

Structurele exploitatieruimte (= welke structurele ruimte heeft de gemeente om haar eigen lasten te dragen).

Categorie A = groter dan 0% het minst risicovol

Categorie B = 0% matig risico

Categorie C = kleiner dan 0% zeer risicovol

Toelichting:

De structurele exploitatieruimte is positief, ofwel alle structurele lasten worden gedekt door structurele baten. En daarmee het minst risicovol.

Grondexploitatieisico

Grondexploitatie (= hoe verhoudt de waarde van de grond zich tot de totale (geraamde) baten)

Categorie A = kleiner dan 20% het minst risicovol

Categorie B = 20-35% matig risico

Categorie C = groter dan 35% zeer risicovol

Toelichting:

Met 4,2% valt Gooise Meren onder categorie A, het minst risicovol. Dit risico is voor Gooise Meren erg laag, omdat de gemeente weinig grondexploitaties heeft en ook de financiële omvang klein is. De afname t.o.v. 2019 wordt verklaard door een gunstige ontwikkeling bij de grondexploitatie Bredius.

Belastingcapaciteit

Belastingcapaciteit (= hoe verhoudt de belastingdruk zich ten opzichte van het landelijke gemiddelde).

Categorie A = kleiner dan 95% het minst risicovol

Categorie B = 95-105% matig risico

Categorie C = groter dan 105% zeer risicovol

Toelichting:

Met 107,7% valt Gooise Meren onder categorie C, zeer risicovol. De ruimte die een gemeente heeft om zijn belastingen te verhogen, wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten. De gemiddelde woonlasten liggen iets hoger dan gemiddeld in Nederland. Dit komt voornamelijk door de hogere WOZ-waarden van de woningen in Gooise Meren, ten opzichte van het landelijk gemiddelde. Dat zorgt voor een gemiddeld hogere OZB (onroerendezaakbelasting). Het percentage (tarief per eenheid) van de OZB in Gooise Meren ligt onder het gemiddelde van Nederland.

Dat tarief van Gooise Meren (0,0727) ligt ruim onder het door het Ministerie bepaalde 'redelijk peil' voor toelating tot artikel 12 voor 2020, zijnde 0,1853 (i.c. berekening onbenutte belastingcapaciteit), waardoor wij het kengetal 'belastingcapaciteit' niet als risico zien .

Beoordeling van de onderlinge verhouding van de kengetallen

Op basis van bovenstaande uitkomsten kunnen we stellen dat de financiële positie van de gemeente goed is. Alleen de kengetallen solvabiliteit en belastingcapaciteit vallen onder matig risico resp. zeer risicovol, maar deze laatste geeft een vertekend beeld in de situatie van Gooise Meren en wordt niet als een risico gezien. In 2021 wordt een voorstel aan u voorgelegd inzake een nieuwe werkwijze om de verschillende risico's in samenhang te beoordelen.